

GROENBLADGROENBLAD

gezamenlijk periodiek van IVN en KNNV regio Leiden

**Mei
2015**

Project Vissenmonitoring 2014: een verslag met een staartje

Het monitoren van de waterflora en -fauna in Havenwijk-Zuid te Leiden ging in januari 2014 voor het tweede jaar van start. Zo telden we onder andere, met behulp van een sterke zaklamp de populatie van de rivierdonderpadden (*Cottus perifretum*) in traject 12, nabij de voormalige Meelfabriek. Die maandelijkse telling maakte deel uit van een één jaar durend onderzoek in opdracht van Stichting RAVON (Reptielen, Amfibieën en Vissen Onderzoek Nederland) en het CBS. Inmiddels is over dit 'zaklampvissen' naar rivierdonderpadden een publicatie van RAVON verschenen, die u kunt teruglezen op:

www.onderwaterinleiden.nl/in-de-media
(Schubben en Slijm 22, december 2014).

Achter de schermen werd in het eerste kwartaal van 2014 hard gewerkt aan de fototentoonstelling Blik onder water in Leiden (BOWL), die, terugblikkend, een enorm succes is geweest. Er is zelfs een nominatie voor de landelijke natuurprijs 'De Gouden Zwaluw' van de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap uit voortgekomen! Via <http://nederlandscultuurlandschap.nl/wat-doet-vnc/stimuleren/gouden-zwaluw/> kunt u hierover meer lezen.

Op 11 juni wordt bekend wie van de zes genomineerden met de prijs naar huis gaan.

In 2014 zijn heel veel vissenmonitoringsrondes simultaan uitgevoerd tijdens de excursies die RAVON had georganiseerd in het kader van BOWL. In totaal hebben ruim tweehonderd mensen deelgenomen aan de diverse excursies. Deze werden zowel langs de kant lopend (overdag en 's avonds) als in het water (via de snorkelmethode mét speciale toestemming) uitgevoerd. Ook hebben we een aantal keren met Leon Olsthoorn slotje geschept en hebben er diverse mensen vanuit de doorzichtige kano gemonitord (onder wie wethouder Frank de Wit van Leiden!).

Een aantal vondsten en opmerkingen van excursiegangers en omstanders wil ik graag met u delen.

Toen we een snoek vonden, bleven we er ruim een kwartier bij staan; het dier bleef onverstoord liggen: 'Die doet aan 'mensenmonitoring!' zei een van deelnemers. En een bericht over de doorzichtige kano in de Haven ontvingen we via Facebook: 'Dit moet je gedaan hebben als je in Leiden bent!'

'Blik onder water in Leiden' kon mede worden uitgevoerd door een donatie uit het Lokale initiatieven Fonds van de gemeente Leiden, dat duurzame en leerzame (wijk-)projecten steunt. We zijn daarom heel blij dat onze tentoonstellingsmaterialen ook in 2015 hergebruikt kunnen worden, zoals tijdens de AquaHortus2015, een enorme aquarium- en terrariumtentoonstelling, georganiseerd door LATV De Natuurvriend i.s.m. met de Hortus Botanicus Leiden. Wij zullen er met een aantal aquaria met daarin (aquatische!) grachtbewoners vertegenwoordigd zijn.

Het traject langs de Begraafplaats Groenesteeg had ik als projectleider nog niet eerder besnoerd; daar begon ik pas mee toen Duikvereniging LOVCalypso dit stukje uitzocht om mee te gaan monitoren. Direct tijdens de eerste snorkeltocht vonden we al vijf vissoorten, waaronder een bijzonder geïnteresseerde paling die wel héél dichtbij kwam voor een interview! Het was een grote verrassing dat dit traject tóch zoveel leven herbergt. Met zoveel stenig substraat en maar weinig waterplanten (veel begraafplaatsbomen hebben een

enorm bladerdak boven deze Binnenvestgracht) 'verwacht' je toch een wat minder uitbundige fauna. Maar uiteindelijk telden we er in de zomer van 2014 toch zeker tien soorten vis, waaronder de beschermde rivierdonderpad en de paling. Zo zie je maar: een grachtje kan er vies of ontoegankelijk uit zien: trek de stoute vinnen aan en je staat versteld van weer een nieuwe onderwaterhabitat met bijbehorende bewoners!

Wat ook bijzonder leuk is om te noemen, is het grote 'zwaan-kleef-aan' effect van de groepsexcursies. We startten vanaf diverse horecazaken aan de Haven en liepen rond in speciale groene vissenmonitoringshesjes, met of zonder 'sterke zoeklichten'. Soms, als we vertrokken bij Speeltuinenvereniging De Doorbraak, sprongen we ook nog eens als kikvorsen de Binnenvestgracht in – en dat leverde heel veel geïnterigeerde voorbijgangers (inclusief kinderen!) op. Ook toeristen met een ligplaats in De Haven keken hun ogen uit. Die namen we dan mee vanaf onze startplek bij De Volharding, Visbrasserie de Poort of Dok2 en we lieten hun meekijken met de rest van de groep. Zo bestond de grootste groep in augustus uit maar liefst 22 man!

Eind augustus peddelden enkele onderwaterfotografen rond in de doorzichtige kano: ze hadden een voucher ontvangen omdat ze zo'n prachtige foto hadden aangeleverd voor de speciale zoutkistdeksels in de wijk. Ze hebben elk ruim een uur hun ogen uitgekeken en ondanks de fikse wind (kracht 5) en half bewolkte hemel enorm genoten. 'Het is alsof je door een doorzichtige duikbril kijkt én je wordt niet nat!' zei een van hen.

Het Hoogheemraadschap van Rijnland had intern een mailtje rondgestuurd wie er zin had in een speciale avond rondleiding langs de grachten (met de zaklamp). Daar kwamen twaalf mensen op af. We telden die avond maar liefst tien soorten! Een van de deelnemers zei aan het einde van de excursie: 'Het blijft boeiend om in het water te kijken.'

Ook tijdens de laatste excursie, die met 22 man in augustus, telden we tien soorten. Maar dit keer zat er een heel nieuwe soort bij voor ons onderzoeks-

gebied: de snoekbaars! Een fervent sportvisser die met zijn zoon mee was gekomen, zei daarover het volgende: 'Met een zaklamp zie je de vis goed, want hij blijft gewoon zitten.' En: 'Je hebt meer controle over je zaklamp dan over de zon.' Dat betekent duidelijk dat zaklampvissen een 'blijvertje' moet zijn; we telden 's avonds ook vaak veel meer soorten dan overdag.

Er is inmiddels een aantal artikelen verschenen over het project, zoals in de *Visatlas van Zuid-Holland* en in de *Community Lovers Guide to Leiden*.

Wilt u verder hierover lezen, ga dan naar website www.underwaterinleiden.nl.

Bezoek verder de Hortus Botanicus in Leiden tussen 5 en 27 september 2015: u zult uw ogen uitkijken met ruim honderd bakken vol leven!

Aaf Verkade

**foto paling Dikkewang: Aaf Verkade
andere foto: Sijmen Groot**

De jaloerse waterkip

In 2002 werd ik tijdens de IVN-gidsencursus geïnspireerd door de verhaaltjes die Els Löhr vertelde tijdens excursies. Dat mondde uit in het verzamelen en herschrijven en later zelf schrijven van natuursprookjes en –mythen, die op het internet verschenen. Nu 13 jaar later verschijnt er een derde boek bij de KNNV-uitgeverij: *De jaloerse Waterkip*. 23 verhalen die merendeels gaan over planten en dieren in, op en bij het water, zoals de meerkoet uit het titelverhaal, de meeuw, de blauwe reiger, het moerasvergeet-me-nietje, maar ook over de maan, de grutto en de mier. Het boek is weer mooi vormgegeven met mooie natuurfoto's.

Ik vertel tijdens een excursie een of twee verhalen over een plant of dier, de mensen luisteren met een glimlach en zijn daarna meer geïnteresseerd in de informatie over het onderwerp.

Els Baars

De *Jaloerse Waterkip*, Els Baars

In boek- en webwinkels te koop voor € 14,95.

In de Groene Winkel van IVN Leiden en bij de KNNV-uitgeverij 10% korting.